

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Journal of Divinity Faculty of Recep Tayyip Erdogan University

ISSN: 2147-0049 e-ISSN: 2147-2823

RTEUIFD, December 2017, 6 (12): (363-369)

Bilimsel Toplantı Değerlendirmesi / Symposium-Conference Review

Emine Battal*

Din Sosyolojisi Anabilim Dalı XII. Koordinasyon Toplantısı ve İslam Coğrafyasında Terör, Göç ve Mültecilik Sempozyumu
(30 Haziran – 2 Temmuz 2017 Rize)

The 12 th Coordination Meeting of Department of Sociology of Religion and Terrorism, Migration and Refugee Symposium in the Islamic Geography
(30 June – 2 July 2017 Rize)

GİRİŞ

Din Sosyolojisi Anabilim Dalı XII. Koordinasyon Toplantısı ve İslam Coğrafyasında Terör, Göç ve Mültecilik Sempozyumu 30 Haziran-2 Temmuz 2017 tarihleri arasında Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tarafından Rize’de gerçekleştirildi. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Konferans Salonunda yapılan ve iki gün süren sempozyuma Türkiye’deki çeşitli üniversitelerin İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinde Din Sosyolojisi Anabilim Dalı’nda görev yapan yaklaşık 100 akademisyen ile Din Sosyolojisi alanında lisansüstü eğitim gören bazı öğrenciler katıldı. Üç oturum olarak yapılandırılan sempozyumda toplam 8 tebliğ sunuldu. Sempozyum 30 Haziran Cuma günü öğleden sonra açılış

* Yrd. Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Dinler Tarihi Anabilim Dalı.
Assist. Prof., Recep Tayyip Erdogan University, Divinity Faculty, Department of History of Religions.
Rize / Turkey. (emine.battal@erdogan.edu.tr)
orcid.org/0000-0001-6699-4237

konuşmalarıyla başladı, ardından terör temalı birinci oturum gerçekleştirildi. Sempozyumun göç temalı ikinci oturumu ile mültecilik konulu üçüncü oturumu ise 1 Temmuz Cumartesi günü yapıldı. Söz konusu sempozyumu tanıtmak üzere kaleme alınan bu yazıda, program süresince ortaya çıkan bilgi, düşünce ve kanaatler konu edilmektedir.

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Programın açılışında sempozyum düzenleme kurulu adına RTEÜ İlahiyat Fakültesi Din Sosyolojisi Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Ali Akdoğan, RTEÜ İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Salih Sabri Yavuz, RTEÜ Rektörü Prof. Dr. Hüseyin Karaman ve Rize Milletvekili Hikmet Ayar birer konuşma yaptılar.

Akdoğan konuşmasında ilk olarak terörün hukuk, ahlak ve evrensel insanlık normlarına aykırı bir eylem olduğunu vurguladı. Ardından yaşanan terör olaylarının birtakım sonuçlar doğurduğunu, bunların başında da göç ve mültecilik faaliyetlerinin yer aldığını dile getirdi. Akdoğan daha sonra genelde tüm dünyada daha özeldir Müslüman coğrafyada görülen terör, göç ve mültecilik sorunlarının ciddi çözüm beklediğini, bu sorunların çözümü noktasında toplumun bütün kademelerindeki insanların her birine büyük sorumluluklar düştüğünü belirterek konuşmasını tamamladı.

RTEÜ İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. S. Sabri Yavuz konuşmasının başında göç ve mültecilik sorununun Türk toplumu tarafından ya yakinen müşahede edildiğini ya da toplumun doğrudan bu problemin içerisinde yer aldığını ifade etti. Ardından bu sempozyum esnasında ortaya çıkan sonuçların söz konusu sorunların çözümüne önemli katkılar sunacağına değinen Yavuz, İslam coğrafyasında yaşanan göç ve mültecilik olaylarının bizatihi İslam'ın kendisinin ürettiği bir sorun olmadığını, kaldı ki Müslüman coğrafyada daha özeldir Türkiye'de mültecilere çelme takan insanların değil bilakis onlara kucak açan kişilerin bulunduğunu vurguladı.

RTEÜ Rektörü Prof. Dr. Hüseyin Karaman ilk olarak şiddet ve terörün insanlık tarihi kadar eskiye götürülebileceğini, her zaman potansiyel bir tehdit olarak varlığını sürdürdüğünü, dininin, ırkının ve medeniyetinin olmadığını söyledi. Ardından dünya çapında yaşanan ekonomik krizler, yoksulluklar ve gelir dağılımındaki eşitsizliklerin yanı sıra enerji kaynaklarına yönelik baskıların ülkeler ve toplumlar üzerinde çeşitli buhranlar oluşturduğunu ve bu durumun da terör, göç ve mültecilik konusunu alevlendirdiğini dile getirdi. Son 20 yılda dünyadaki mülteci

sayısının iki kattan daha fazla artış gösterdiğini belirten Karaman, mülteci meselesinden en fazla etkilenen ülkelerin başında Türkiye'nin yer aldığına dikkat çekti. Karaman daha sonra "*giderek büyük bir köye dönüşen dünyada hiç kimse diğerinin sorununa kayıtsız kalamaz, dolayısıyla huzur ve barış istiyorsak yönümüzü sadece kendi sınırlarımızın içine değil kriz ve çatışmaların olduğu yerlere de çevirmeliyiz*" diyerek konuşmasını tamamladı.

Rize Milletvekili Hikmet Ayar ise terör, göç ve mültecilik olaylarının çağımızın en önemli sorunu olduğunu ve gündemimizin büyük çoğunluğunu bu üç kavramın teşkil ettiğini ifade etti. Bu sorunların tartışılmasının çok anlamlı olduğunu söyleyen Ayar, konuşulanların icraate geçirilerek faydalanılır hale getirilmesinin ise çok daha büyük önem arz ettiğinin altını çizdi.

OTURUMLAR

I. Oturum: Terör

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hüsnü Ezber Bodur başkanlığında gerçekleştirilen birinci oturumda; Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Salih Aydemir *Daş Terör Örgütünün Küresel ve Yerel Dinamikleri*; Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Halil Aydınalp *İslam Dünyasında Terörün Temel Dinamikleri* başlıklı bildirimlerini sundular.

İlk konuşmacı olan Salih Aydemir öncelikle DAES için kullanılan farklı kısaltmalar ve anlamlarından bahsederek örgütün IŞID'den DAES'e evrilme süreci hakkında bilgi verdi. Ardından, DAES'in başta Ortadoğu coğrafyası olmak üzere tüm dünyaya yönelik en büyük tehditlerden olduğunu söyleyen Aydemir, söz konusu örgütün yerel ve küresel dinamikleri üzerinde durdu. Küresel dinamikleri konu ile ilgili mevcut kaynaklar ve elektronik belgeler aracılığıyla elde ettiği verilerden hareketle ele alan Aydemir, yerel dinamikleri ise bir müddet DAES'in içinde yer almış daha sonra ise ayrılmış biri erkek biri kadın iki Suriyeli ile yapmış olduğu görüşme kayıtları üzerinden analiz etti.

Aydemir'in ardından söz alan Halil Aydınalp ise sunumunda İslam dünyasındaki şiddetin temel dinamiklerini ortaya koymaya çalıştı. İslam dünyasında görülen terörün dinamiklerini "dış faktörler", "iç faktörler" ve "yan/karanlık faktörler" şeklinde kategorik hale getiren Aydınalp dış etkenler denince "İslam dünyasının dışında neler oluyor" ya da "İslam dünyası nasıl bir

sistemin içerisinde” gibi soruların akla geldiğini; iç etmenlerin İslam dünyasının kendi içinde cereyan eden makro süreçlere tekabül ettiğini; yan unsurların ise silah, uyuşturucu, insan kaçakçılığı gibi, legal ve illegal yapıların birlikte hareket edebildikleri karanlık bir sahaya karşılık geldiğini dile getirdi. Aydınalp, bütün bu faktörlerin birbiriyle irtibatlı olduğunun altını çizmekle birlikte konuşmasında ağırlıklı olarak iç ve dış faktörlerle ilgili değerlendirmelerde bulundu.

II. Oturum: Göç

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. Zeki Arslantürk moderatörlüğünde gerçekleştirilen ikinci oturumda; Giresun Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Rasim Bayraktar *Sürgün ve Zorunlu Göç Bağlamında Psikososyal Bir Çözümleme: Kafkaslar, Balkanlar ve Ortadoğu*; Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Yakup Çoştur *Avrupa'daki Türk Varlığı ve Dini Yapılanması*; Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Abdullah Özbolat *Göç ve Eğitim Yoluyla Statü Edinme ve Din* başlıklı sunumlarını yaptılar.

İlk sunumu gerçekleştiren Rasim Bayraktar konuşmasına, dünya coğrafyasında çeşitli nedenlerle yaşanan bireysel ve toplumsal yer değiştirmelerin göç, serbest göç, gönüllü göç, beyin göçü, emek göçü, zorunlu göç ve sürgün gibi kavramlarla tanımlandığını söyleyerek başladı. Bunlar arasından daha ziyade sürgün ve zorunlu göç üzerinde duran Bayraktar, bu iki kavramla ilgili yapılan tanımların birey ve toplum bazında yaşanan tecrübeleri yansıtıp yansıtmadığını irdeledi, bunu yaparken de Kafkaslar, Balkanlar ve Ortadoğu gibi farklı coğrafyalarda yaşanan acı tecrübelere ilişkin tanık ifadelerine yer verdi. Bu noktalardan hareketle Bayraktar, sürgün ve zorunlu yer değiştirmelerin bireyin ve toplumun psiko-sosyal gelişimiyle çok yakından ilişkili olduğuna dikkat çekti.

Bayraktar'ın ardından Yakup Çoştur söz aldı. Çoştur ilk olarak 1950'li yıllardan itibaren çok sayıda kişinin Türkiye'den Avrupaya göç etmeye başladığını ve bunun sonucunda da günümüzde çeşitli Avrupa ülkelerinde hatırı sayılır bir Türk nüfusunun oluştuğunu dile getirdi. Çoştur daha sonra Avrupa ülkelerine göç eden Türklerin gittikleri ülkelere uyum süreçlerinin oldukça sancılı olduğunu; buldukları ülkenin vatandaşlığına geçmenin bir takım kazanımları beraberinde getirmekle birlikte milli ve dini kimlik çözülmesi, kuşaklar ve kültürler arası çatışma ve yabancılaşma şeklinde kendini gösteren pek çok sorunla yüzleşmek zorunda kaldıklarını; buna karşılık bazı Türklerin söz konusu olumsuzlukları gidermek,

kültürel ve dini kimliklerini muhafaza edebilmek ve buldukları ülkelere uyum sağlayabilmek amacıyla dini temelli yapılanmalar da dahil çeşitli sivil toplum kuruluşları etrafında örgütlendiğini belirtti. Türkiye’den Avrupa’ya gerçekleşen göçün ilk yıllarından günümüze kadar geçen süre içinde göçmenlerin gündelik dini yaşantısını makro-sosyolojik bir çerçevede ele alan Çoştı son olarak Türk göçmen nüfusu üzerine yapılan saha çalışmalarında ulaşılan bulgulardan hareketle Avrupa’daki Türklerin kimlik arayışı ile ilgili birtakım değerlendirmelerde bulundu.

Çoştı’nun ardından söz alan Abdullah Özbolat ise göç ve eğitim yoluyla statü edinme sürecinde dindarlık konusunu ele aldı. Gerdibi köylüleri örneğinden yola çıkan Özbolat konuşmasında, sosyal hareketlilik sürecinde dindarlığın inanç, pratik ve toplumsal etki boyutlarında farklılaşma olup olmadığına odaklandı. Özbolat daha sonra, Gerdibi köylüleri için coğrafi hareketlilik ve eğitim yoluyla hareketliliğin ortak yönünün statü edinme amacını taşıdığını; bu statü edinme sürecinin meslek/iş, gelir, eğitim, mülkiyet vb. etkenlere göre şekillendiğini; yine söz konusu etkenlere bağlı olarak statünün bir hayat tarzı olarak görünür hale geldiğini dile getirdi. Özbolat konuşmasının sonunda sosyal hareketliliğin bireylerin dini bilgi, inanç ve pratiklerine, dini gruplaşmalarına, toplumsal hayatlarına, dünya görüşlerine olan etkilerine ve bu etkilerin sosyal hareketlilik sürecine yansımalarına ilişkin tespit ve analizlere yer verdi.

III. Oturum: Mültecilik

Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Abdurrahman Kurt moderatörlüğünde gerçekleştirilen üçüncü oturumda; Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Celil Abuzer *Mülteci Çocukların Eğitim ve Sosyalleşme Sorunları (Urfa Örneği)*; Trakya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Nebile Özmen *Suriyeli Mülteci Entelektüellerin Türk Toplumuna ile Uyumunu*; Norveç Dışişleri Bakanlığı Göç İşleri Dairesi Uzmanı Abdullah Sağlam *Avrupa’da Mültecilerin Etkileşim Süreci (Norveç Örneği)* adlı bildirimlerini sundular.

İlk konuşmacı olan Abdullah Sağlam öncelikle bir İskandinav ülkesi olarak Norveç’in dünyanın çok çeşitli bölge ve ülkelerinden göç ve iltica başvurularına muhatap olduğunu ifade etti. Sunumunda Norveç’teki göçmenlerle ilgili istatistiksel verilerden de yararlanan Sağlam, Müslüman göçmen sayısının 148.189 olduğu bilgisini paylaşarak Müslüman ülkelerin halklarının Batı Avrupa ülkelerine göç etmelerinin nedenleri üzerinde durdu. Son olarak göçmenlerin Norveç’teki sosyal yaşantıya yaptığı etki, uyum ve batıfobikleşmeden bahseden Sağlam,

Müslümanların İslam ülkelerinden çok halkı Hıristiyan olan ülkelere güvenerek oralara göç etmelerinin, İslam ülkelerinin yöneticileri tarafından özeleştirisi konusu yapılması gerektiğini vurgulayarak sözlerini tamamladı.

Sağlam'ın ardından söz alan Celil Abuzer konuşmasının başında, Suriye'de 15 Mart 2011 tarihinde başladığı kabul edilen ayaklanmadan bu yana binlerce insanın öldüğünü bir o kadarının da başka ülkelere göç etmek zorunda kaldığını dile getirdi. Türkiye'nin Suriye'den gelen göçmenlere sonuna kadar kapılarını araladığını ve bu bağlamda işin yükünü sınır illerin göğüslediğine dikkat çeken Abuzer, bu iller arasında Şanlıurfa'nın ilk sırada yer aldığını söyledi. Bu bağlamda göçle ilgili sorunlardan en fazla etkilenenlerin çocuklar olduğu üzerinde duran Abuzer konuşmasının devamında göçmen çocukların eğitim ve sosyalleşme sorunları noktasında Şanlıurfa'daki mevcut durum ve gelecekte karşılaşılabilecek sorunlardan bahsetti. Abuzer bu çerçevede Şanlıurfa Valiliği ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından söz konusu çocukların eğitimi ile ilgili geliştirilen politika ve uygulamalara değinmeyi de ihmal etmedi.

Abuzer'in ardından Nebile Özmen söz aldı. Özmen konuşmasında farklı kültürlerin bir arada yaşaması sürecinde, zorunlu göç etmiş olan mülteciler ile entelektüel göçmenlerin uyum konusundaki durumlarını Suriyeli mülteciler üzerinden değerlendirdi. Entelektüel mültecilerin algı ve tutumlarındaki, farklılığın göç sonrası uyum sürecine de yansıdığını dile getiren Özmen, entelektüel mültecilerin yasal ve toplumsal kurallara uyumu daha yüksek olmasına rağmen daha eleştirel bir düşünce yapısına sahip olmalarından dolayı buldukları ülkelerde bazı sorunlar yaşayabildiklerine işaret etti. Bu noktada Özmen, entelektüellerin, mülteci kabul etmede fazlasıyla pragmatist davranarak yoksul kesimi ülkesine almayan ancak entelektüellere daha fazla imkân sunan Avrupa ülkelerindeki durumun farkında olmalarının da Türkiye'deki pek çok uygulamaya tepkisel yaklaşımda bulunmalarına yol açtığını belirtti. Özmen son olarak ise Suriyeli entelektüel mülteciler ile Türk toplumu arasındaki uyum konusunda mevcut sorunların büyük çatışmalara yol açacak nitelikte olmadığına dikkat çekti.

Değerlendirme oturumundan hemen önce, RTEÜ İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü Arap Dili ve Belagati Anabilim Dalı'nda görev yapan, Suriye uyruklu Yrd. Doç. Dr. Saeed Alothman'ın, Türkiye ve Türk toplumuna yönelik değerlendirmeler yaparak kendi deneyimlerinden bahsettiği kısa bir sunum gerçekleştirdi. Gerek oturumlar esnasında gerekse oturum aralarında tartışmaların

da yapıldığı sempozyum, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ünver Günay, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Abdulvahap Taştan, Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hayri Erten, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hüsnü Ezber Bodur ve Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Celaleddin Çelik'in genel değerlendirmeleri ile sona erdi.

Oturumlarda ele alınan "terör", "göç" ve "mültecilik" başlıklarının her birinin ayrı ayrı sempozyumlara konu teşkil edecek derecede geniş bir mahiyete sahip olması bu olguların bütün boyutlarıyla ortaya konulmasına imkân tanımamıştır. Bununla birlikte süresi göz önünde bulundurulduğunda sempozyumun gerek içerik gerekse organizasyon açısından başarılı geçtiğini söylemek mümkündür. Ayrıca sunulan bildirilerin kitaplaştırılarak araştırmacıların istifadesine sunulacağı da hesaba katılırsa, bu sempozyumun bilimsel faaliyet adına atılmış önemli bir adım olduğunu ifade etmek gerekir.

Battal, Emine. "Din Sosyolojisi Anabilim Dalı XII. Koordinasyon Toplantısı ve İslam Coğrafyasında Terör, Göç ve Mültecilik Sempozyumu (30 Haziran – 2 Temmuz 2017 Rize)". *RTEÜİFD* 12 (2017): 363-369.

